

Täysistunto

Keskiviikko 17.11.2021 klo 14.00—18.19

15. Lakialoite laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 26/2021 vp Sari Tanus kd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Tanus, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.48 **Sari Tanus kd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on tekemäni lakialoite laiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta. Tässä lakialoitteessa ehdotetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annetun lain 3 lukuun lisätään uusi 15 b § omantunnon vapaudesta. Pykälässä varmistettaisiin terveydenhuollon ammattihenkilöille oikeus uskonnon ja omantunnon vapauden nojalla kieltäytyä osallistumasta elämän päättämisestä aktiivisesti edistävään toimenpiteeseen. Samalla lain 3 luvun otsikko muutettaisiin muotoon ”Terveydenhuollon ammattihenkilön yleiset velvollisuudet ja oikeudet”.

Lisäksi aloitteessa esitetään, että raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 §:n 2 momenttia muutetaan siten, että lääkäriellä olisi jatkossa oikeus uskonnon ja omantunnon vapauden nojalla kieltäytyä toimimasta raskauden keskeyttämisissä lausunnonantajalääkärinä tai suorittajalääkärinä.

Nämä lait täydentävät toisiaan, ja molemmissa laeissa edellytyksenä omantunnon vapauden soveltamiselle on se, ettei potilaan terveys ole vaarassa. Vastaavasti molempiin lakeihin sisällytetään niin lääkärielle kuin muulle terveydenhuollon ammattihenkilöstölle omantunnon vapautteen vedotessa velvollisuus ohjeistaa potilasta kattavasti sekä kertoa eri vaihtoehdoista. Samalla vastaanottoyksikössä tulee työn järjestelyillä varmistaa, että potilas saa tarvitsemansa hoidon eikä potilaan terveys vaarannu.

Perusteluina esitän:

Uskonnonvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusoikeuksia. Perustuslain mukaan jokaisella on uskonnon- ja omantunnonvapaus. Samalla tavoin kansainväliset ihmisoikeussopimukset, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan unionin perusoikeuskirja, turvaavat paitsi uskonnonvapauden myös omantunnon- ja ajatuksenvapauden. Uskonnon- ja omantunnonvapautteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2021 vp

ilmasta vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole myöskään velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Useissa Euroopan maissa terveydenhuollon henkilökunnalla on lakisääteinen oikeus eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella kieltäytyä osallistumasta raskauden keskeytyksiin. Näissä maissa on mahdollista opiskella ja toimia gynekologina tai kättilönä ilman, että vastoin vakaumustaan tarvitsee osallistua raskauden keskeytykseen.

Suomessa tehtiin THL:n laskelman mukaan vuonna 2019 noin 8 700 raskauden keskeytystä eli 7,7 keskeytystä tuhatta hedelmällisyysikäistä naista kohti. Usean vuoden yhtäjaksoisen laskun jälkeen keskeytysten määrä pysähtyi vuonna 2019 ennalleen verrattuna edelliseen vuoteen.

Suomessa terveydenhuollon henkilökunnalla ei ole lakisääteistä oikeutta kieltäytyä suorittamasta raskauden keskeytystä eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen perusteella. Eettinen ristiriita raskauden keskeytysten ja elämän suojelun välillä on osalle terveydenhuollon henkilöstöstä ja työntekijöistä psyykkisesti raskas. Erityisen raskas se on työntekijöille, jotka henkilökohtaisen vakaumuksensa perusteella kokevat toiminnallaan päättävän ihmiselämän. Jos työntekijä painostetaan toimimaan vastoin syvää vakaumustaan, hänen henkinen terveytensä vaarantuu.

Tässä lakialoitteessa ehdotetaan lakisääteistä oikeutta kieltäytyä elämän lopettamisesta uskonnollisen tai eettisen vakaumuksen perusteella, ellei potilaan henki ole vaarassa. Laila mahdollistettaisiin terveydenhuollon ammattihenkilökunnalle oikeus jättäytyä pois yksittäisestä elämän lopettavasta toimenpiteestä ja siihen välittömästi johtavan lausunnon kirjoittamisesta.

Terveydenhuollon ammattilaisen ammatillisuuteen ja etiikkaan kuuluu hoitaa kaikki potilaat. Lakialoitteessa korostetaan nimenomaan, että toimenpiteestä kieltäytyvä lääkäri tai terveydenhuollon muu ammattihenkilö on velvollinen neuvomaan ja ohjaamaan tarvittavan hoidon saamiseksi. Potilaita ei jätetä hoitamatta vakaumuksen nojalla. Lakiin sisällytetään vahva velvollisuus ohjeistaa potilasta sekä kertoa eri vaihtoehtoista kattavasti. Vastaavasti vastaanottoyksikössä tulee varmistaa muun muassa työjärjestelyin, että potilas saa tarvittavan hoidon. Käytännössä on osoitettu, että käytännön järjestelyillä voidaan hoitaa tämänkaltaiset tilanteet. Tällöin toimenpiteestä kieltäytyvä ottaa isompaa vastuuta muista tehtävistä.

Säännökset otettaisiin sekä raskauden keskeyttämisestä annettuun lakiin että terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annettuun lakiin. Nämä oikeudet koskevat myös kyseisten alojen opiskelijoita. Lakia sovellettaisiin raskauden keskeyttämisilanteissa. Mikäli eutanasia tulevaisuudessa hyväksyttäisiin Suomessa, mahdollistaisi terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annettuun lakiin nyt esitettävä muutos oikeuden kieltäytyä myös kuolettavasta eutanasiatoimenpiteestä.

Näin ollen esitän, että terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettu laki muutettaisiin siten, että lisätään terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annettuun lakiin uusi 15 b § seuraavasti:

”Omantunnonvapaus.

Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla kieltäytyä osallistumasta elämän päättämistä aktiivisesti edistävään toimenpiteeseen, mikäli potilaan henki ei ole vaarassa. Terveydenhuollon ammattihenkilö on omantunnonvapauden vedotessaan kuitenkin velvollinen ohjeistamaan potilasta sekä kertomaan eri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2021 vp

vaihtoehtoista kattavasti. Vastaanottoyksikössä tulee varmistaa, että potilas saa tarvittavan hoidon. Tämän lain lisäksi tulee ottaa huomioon se, mitä säädetään raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 §:ssä.”

Sen lisäksi esitän, että raskauden keskeyttämisestä annetun lain 6 § muutettaisiin siten, että sen 6 §:n 2 momentin muutososa kuuluisi seuraavasti:

”Kahden lääkärin lupapäätös sisältää kummankin erikseen antaman, yksityiskohtaisesti perustellun kirjallisen lausunnon. Lääkäreistä on toisen oltava raskauden keskeyttämisestä lausunnon antava (lausunnonantajalääkäri) ja toisen keskeyttämisen suorittava (suorittajalääkäri). Lausunnonantaja- tai suorittajalääkärillä ei ole oikeutta perusteettomasti kieltäytyä ottamasta keskeyttämispyyntöä tutkittavakseen. Lääkärillä on kuitenkin oikeus uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla kieltäytyä toimimasta lausunnonantajalääkärinä tai suorittajalääkärinä, mikäli potilaan henki ei ole vaarassa, mutta tällöinkin lääkäri on velvollinen ohjeistamaan potilasta sekä kertomaan eri vaihtoehtoista kattavasti. Vastaanottoyksikössä tulee varmistaa, että potilas saa tarvittavan hoidon. Tämän lain lisäksi tulee ottaa huomioon se, mitä säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annetun lain 15 b §:ssä.” — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.56 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Nyt muistan, että tämänluonteista lakia käsiteltiin jo viime kaudellakin eduskunnassa ja silloinkin sitä kannatin, eli tämä esitys on mielestäni hyvin tasapainoinen ja huomioi myöskin potilaan oikeudet ja hänen tiedonsaantinsa mahdollisen hoidon suhteen, vaikka kyseinen lääkäri ei tähän toimenpiteeseen osallistuisikaan.

Euroopassa käsitykseni mukaan terveydenhuollon henkilöstöllä on tällainen oikeus kieltäytyä näistä toimenpiteistä uskonnollisiin ja vakaamuksellisiin syihin liittyen, ja en näe syytä, miksei se voisi olla myös Suomessa käytössä. Erityisesti jos lainsäädäntöä raskauden keskeyttämisen suhteen liberalisoidaan siitä, mitä se tällä hetkellä on Suomessa, niin kuin eräässä kansalaisaloitteessa vaaditaan, niin siinä tilanteessa, jos sillä toimenpiteellä ei ole edes kunnollisia lääketieteellisiä perusteita tai sillä ei ole kahden lääkärin hyväksyntää — kuten esitetään, että se olisi käytännössä subjektiivinen oikeus hyvinkin pitkälle — korostuu tämä tarve, että lääkintähenkilökunnalla olisi oikeus tällaisista erityisesti ei-lääketieteellisiin perusteisiin perustelluista toimenpiteistä kieltäytyä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Ja näin edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.57 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos mahdollisuudesta käyttää vielä puheenvuoro.

Pidän tätä edustaja Tanuksen tekemää lakialoitetta erittäin tärkeänä. Edelleenkin harmitelen sitä, että viime vaalikaudella tätä koskeva kansalaisaloite ei mennyt läpi eikä eduskunnassa ymmärretty sitä, miten tärkeää terveydenhuoltohenkilökunnan kannalta olisi saada tämä omantunnonvapaus, kun käsitellään ihmisen elämän kannalta aivan ratkaisevia peruskysymyksiä.

Raskaudenkeskeytys on eettinen kysymys, joka jakaa ihmisiä, ja ymmärrän, että se on monelle hyvin herkkä ja kipeä aihe. Sellaiselle terveydenhuollon ammattilaiselle, joka nä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2021 vp

kee, että ihmisen elämä alkaa hedelmöityksestä ja ihmisen elämä on alusta lähtien arvokasta, on hänen omantuntonsa ja hänen vakaumuksensa kannalta silloin mahdotonta, että hän olisi osallistumassa toimenpiteisiin, joilla tarkoituksellisesti lopetetaan ihmisen elämä. Ja ajattelen, että paitsi tämän terveydenhuollon ammattilaisen, kuten lääkärin, uskonnon- ja omantunnonvapauden kannalta tämä on tärkeää myös potilaiden ja asiakkaiden kannalta.

Pidän vahinkona sitä, että meillä Suomessa tällä hetkellä ei edes voi erikoistua gynekologiksi, ellei suostu tekemään raskaudenkeskeytyksiä, vaikka kuten täällä edustaja Tanus on sen hyvin ansiokkaasti tuonut esiin, kyllähän gynekologian alalla tehdään hyvin paljon muutakin kuin abortteja, eli ei kaikkien tarvitsisi välttämättä näihin toimenpiteisiin osallistua. On esimerkiksi sellaisia herkkiä kysymyksiä vaikkapa lapsettomuushoitoihin liittyen, joissa olisi potilaan, naisen, ja perheen kannalta tärkeää, että löytyisi sellainen lääkäri, joka suhtautuu samalla tavoin elämän alkuun alusta lähtien ja jonka kanssa voi käydä keskusteluja myös lähtien siitä arvopohjasta, että ihmisen elämän arvoa kunnioitetaan alusta lähtien.

Toivon, että tämä lakialoite saisi valiokunnassa huolellisen käsittelyn ja että eduskunnassa voitaisiin ymmärtää sen merkitys, että myös terveydenhuollon ammattilaiset voisivat hyvällä omallatunnolla ja hyvin mielin toimia ammatissa ja tarjota palveluja myös niille asiakasryhmille, [Puhemies koputtaa] jotka suhtautuvat samalla tavalla elämän arvoon.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.